

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXXVIII. Vtrum ex iudicio temerario re sultet obligatio restituendi?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

venialia, licet non sint opposita charitati, minuunt tamen feruorem eius, non remouendo directè animum à charitate, aut ab aliquo eius gradu, sed diuertendo, & sic impediendo eius exercitium, ac intensiorem, vt docet eodem illo in loco D. Thomas.

QVÆSTIO XXXVIII.

Vtrum ex iudicio temerario resultet obligatio restituendi?

Videtur non resultare. 1. Quia intellectus est potentia necessaria, ideoque non potest non iudicare de vno quoque secundum indicia, quæ videt. Quæ autem necessariò accidunt, nulla implicant obligationem auctorem actionis.

2. Videtur nunquam posse suboriri obligationem saltem grauem restituendi ex vilo iudicio purè interno. Quia quælibet iniuria exterior nocet magis, quàm quælibet existimatio purè interna, vtrumque sinistrè iudicantis. Sunt autem iniuriæ aliquæ exteriores, vsque adeò lenes in omni genere, vt nullam inducant obligationem grauem. Ergo nullæ iniuriæ purè internæ valent illam inducere.

3. Restitutio instituitur ad sedandam iram iniuriati, vtque redeat pristina pax, & beneuolentia mutua. Iniuriæ autem internæ, nec excitare iram possunt, nec dissoluere pacem, & beneuolentiam mutuam. Quia dum sunt purè internæ, non possunt innotescere iniuriato. Ergo ratione iniuriæ purè internæ nulla est necessaria, nullaque debetur restitutio.

Art. 1. Resp. Post examen iniuriarum exteriorum, quæ sunt notiores, ac manifestiores, succedunt iure suo iniuriæ purè internæ, quæ sunt occultiores; rediguntur verò ad iudicium temerarium, suscipiorem, & dubitationem temerariam; atque tria sunt circa ipsas communiter recepta apud auctores D. Thoma quaest. 60. artic. 3; & 4. Primum est: iudicium temerarium de peccato graui proximi est peccatum graue iniustitiæ. Quia lædit ipsum grauius in honore debito homini ex sua natura, & non dum amisso per sufficientem manifestationem malitiæ ipsius. Et præterea disponit efficaciter iudicantem, vt agat exterius contempnibiliter cum iudicato. Ac deum si peccatum, de quo temerariè iudicatur, sit offensiuum, respectu indicantis; vt respectu mariti adulterium vxoris, respectu donatarij, & amici mala intentio donantis, & amicabiliter agentis; idem iudicium dissoluit amicitiam, turbat pacem, & gignit odium aduersus iudicatum, idque nulla illi relicta potestate ad auertendum tantum malum. Quis enim occludet aditum temeritati iudicandi, vtrumque benè, ac circumspectè operetur? Aut quomodo auferetur fundamentum iudicandi, iudicandi sine fundamento?

Art. 2. Secundum est: suspicio peccati etiam grauis est peccatum leue ex genere suo. Quia ob debilem, & facilè mobilem adhesionem censetur exiguum proximis malum, non secus, ac iudicium firmum de peccato leui. Quantum enim demitur in hoc iudicio ex parte obiecti, tantumdem demitur in suspitione ex parte cognitionis.

Art. 3. Tertium est: dubia interpretanda sunt in meliorem partem. Quia quilibet in dubio est seruandus in possessione naturaliter sibi conueniente boni nominis, & famæ. Nec solùm turpè est aliquem ab ea possessione deturbare absque ratione cogente; sed etiam indignum eum iudicare, qui in eadem seruaretur posituè.

Art. 4. Iudicium porro temerarium est ex D. Thoma. R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

ma ibidem cum Augustino *desinirina, & firma sententia nitens lenibus iudiciis*: id est, est assensus perfectè deliberatus coniunctus cum voluntate non inquirendi amplius veritatem, & operandi iterum dependenter ab ea cognitione, idque sine fundamento sufficienti ad probabilitatem. Quale fundamentum est, quod plerumque non fallit, & cui absolute ex sua natura difficilius est dissentiri, aut non assentiri, quàm assentiri. Inquam verò non habens fundamentum sufficiens à posteriori ex signis peculiaribus datis à iudicato. Quia iudicium à priori ex difficultate innocentiae, & ex maiori numero malorum hominum, & lethaliter peccantium non est liberum iudicatio, & est coniunctum cum possibilitate, ac spe aliqua victoria: èd commendabilioris, quod maior est difficultas vincenda, & minor numerus vincendum. Nemo autem condemnandus est ex eo, quod non est sibi liberum, nec spoliandus maximo honore, dum est liber ad eius meritum.

Art. 5. Suspicio est iudicium admodum debile accedens maxime ad puram dubitationem, & coniunctum cum voluntate amplius inquirendi, nec procedendi interim ad opus. Denique dubitatio est suspensio iudicij directi in vtramque partem. Interpretatio eius in meliorem partem fit per iudicium reflexum adhaerens dignitati hominis secundum se ad integritatem sui honoris, dum non adest ratio cogens in contrarium. Ex his igitur concluditur iudicium temerarium de peccato graui proximi fundare obligationem grauem restituendi; cetera non nisi leuem per se, & ex sua natura. Quia iuxta mensuram iniuriæ resultat obligatio proportionalis restituendi, vt dictum est supra in genere.

Ad 1. Licet intellectus sit potentia ex se necessaria; est tamen ita subordinati voluntati, vt possit flecti in vtramvis partem; certè possit impediri, quominus alterutri assentiat; dum pro neutra apparet ratio euidens, vt certissime non apparet pro iudicio temerario.

Ad 2. Ex fundamento primæ conclusionis, & exemplis ibi propositis cernitur manifestè iudicium internum de peccato graui proximi plus illi nocere, quàm iniuriam exteriorem leuem, atque periculum magnorum malorum est ipsum secundum se magnum malum; sicut spes bonorum, & in quo ipsa continentur tanquam in radice, computatur inter bona minime contemnenda. Apparuit autem eiusmodi esse iudicium temerarium.

Ad 3. Restitutio instituitur non solùm ad sedandam iram actualem, sed etiam ad auferendum fundamentum, & occasionem ipsius, si notesceret parienti malum, quod ei accidit contra ius suum. Quod ius est causa immediata obligationis ad non inferendum damnum, & ad reparandum, postquam illatum fuerit. Ira verò, & perturbatio mensurat iniuriam grauem, & leuem ex suppositione, quod innotescat. Iudicium autem temerarium de peccato graui habet vim excitandi iam dissolutiuam mutue pacis, ac beneuolentiæ ex suppositione, quod innotescat iudicato. Resultat igitur ex eo obligatio restituendi, etiam dum manet purè internum non secus, ac ex iniuriis exterioribus, quæ etiam ipsi sæpè sunt ignotæ parienti.

QVÆSTIO XXXIX.

Vtrum Preceptum restituendi sit negativum obligans semper, & pro semper?

Videtur esse affirmatiuum. 1. Quia non percipit omissionem, sed actionem, quippe restitutio consistit in actione; & peccatum non restituendi